

HỌC VIỆN NÔNG NGHIỆP VIỆT NAM

ĐẶNG THỊ HOA

**NGHIÊN CỨU SỰ THÍCH ỨNG VỚI BIẾN ĐỔI KHÍ HẬU
TRONG SẢN XUẤT NÔNG NGHIỆP CỦA NGƯỜI DÂN
VEN BIỂN TỈNH NAM ĐỊNH**

LUẬN ÁN TIẾN SĨ

NHÀ XUẤT BẢN ĐẠI HỌC NÔNG NGHIỆP - 2017

HỌC VIỆN NÔNG NGHIỆP VIỆT NAM

ĐẶNG THỊ HOA

**NGHIÊN CỨU SỰ THÍCH ỨNG VỚI BIẾN ĐỔI KHÍ HẬU
TRONG SẢN XUẤT NÔNG NGHIỆP CỦA NGƯỜI DÂN
VEN BIỂN TỈNH NAM ĐỊNH**

CHUYÊN NGÀNH: KINH TẾ NÔNG NGHIỆP

MÃ SỐ: 62 62 01 15

NGƯỜI HƯỚNG DẪN KHOA HỌC:

PGS.TS. QUYỀN ĐÌNH HÀ

HÀ NỘI, NĂM 2017

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi, các kết quả nghiên cứu được trình bày trong luận án là trung thực, khách quan và chưa từng bảo vệ ở bất kỳ học vị nào.

Tôi xin cam đoan rằng mọi sự giúp đỡ cho việc thực hiện luận án đã được cảm ơn, các thông tin trích dẫn trong luận án này đều được chỉ rõ nguồn gốc.

Hà Nội, ngày tháng năm 2017

Tác giả luận án

Đặng Thị Hoa

LỜI CẢM ƠN

Trong suốt thời gian học tập, nghiên cứu và hoàn thành luận án, tôi đã nhận được sự hướng dẫn, chỉ bảo của các thầy giáo, cô giáo, sự giúp đỡ, động viên của bạn bè, đồng nghiệp và gia đình.

Nhân dịp này, tôi xin bày tỏ lòng biết ơn đến PGS.TS Quyền Đình Hà - người hướng dẫn khoa học đã giúp đỡ tận tình để tôi hoàn thành luận án.

Tôi xin trân trọng cảm ơn tới quý thầy cô giáo Bộ môn Phát triển nông thôn, các thầy cô giáo trong Khoa Kinh tế và Phát triển nông thôn, Ban Quản lý đào tạo, Học viện Nông nghiệp Việt Nam đã tận tình giúp đỡ và tạo điều kiện cho tôi trong suốt thời gian học tập và thực hiện luận án.

Tôi xin bày tỏ lòng biết ơn đến UBND tỉnh Nam Định, Sở Nông nghiệp và Phát triển nông thôn tỉnh Nam Định, Sở Tài nguyên và Môi trường tỉnh Nam Định, Trạm quan trắc khí tượng thủy văn tỉnh Nam Định, Hội chữ thập đỏ tỉnh Nam Định, Cục thống kê tỉnh Nam Định, UBND các huyện Nghĩa Hưng, Hải Hậu, Giao Thủy, Phòng Nông nghiệp các huyện Nghĩa Hưng, Hải Hậu, Giao Thủy, UBND các xã Nghĩa Lợi, Nghĩa Phúc, Nam Điền, Hải Đông, Hải Chính, Hải Triều, Giao Thiện, Giao An, Giao Xuân, TT Quất Lâm, các cán bộ và người dân tỉnh Nam Định đã tạo điều kiện thuận lợi cho tôi hoàn thành luận án.

Cuối cùng, tôi xin cảm ơn các nhà khoa học, thầy cô giáo, bạn bè, đồng nghiệp và gia đình đã động viên, khích lệ, giúp đỡ tôi hoàn thành luận án này.

Xin chân thành cảm ơn.

Hà Nội, ngày tháng năm 2017

Nghiên cứu sinh

Đặng Thị Hoa

MỤC LỤC

Lời cam đoan	i
Lời cảm ơn	ii
Mục lục	iii
Danh mục chữ viết tắt	vi
Danh mục bảng	vii
Danh mục biểu đồ	ix
Danh mục hộp	ix
Trích yếu luận án	x
Thesis abstract	xii
PHẦN 1 MỞ ĐẦU	1
1.1 Tính cấp thiết của đề tài nghiên cứu	1
1.2 Mục tiêu nghiên cứu	4
1.3 Đối tượng và phạm vi nghiên cứu	4
1.4 Những đóng góp mới của luận án	5
1.5 Ý nghĩa khoa học và thực tiễn của luận án	5
PHẦN 2 TỔNG QUAN TÀI LIỆU	6
2.1 Cơ sở lý luận	6
2.1.1 Các khái niệm	6
2.1.2 Đặc điểm của sự thích ứng với biến đổi khí hậu trong sản xuất nông nghiệp của người dân vùng ven biển	11
2.1.3 Nội dung nghiên cứu thích ứng với biến đổi khí hậu trong sản xuất nông nghiệp của người dân vùng ven biển	12
2.1.4 Các yếu tố ảnh hưởng đến sự thích ứng với biến đổi khí hậu trong sản xuất nông nghiệp của người dân vùng ven biển	17
2.2 Cơ sở thực tiễn	21
2.2.1 Kinh nghiệm của một số nước trên thế giới về sự thích ứng với biến đổi khí hậu trong sản xuất nông nghiệp của người dân vùng ven biển	21
2.2.2 Kinh nghiệm về sự thích ứng với biến đổi khí hậu trong sản xuất nông nghiệp của người dân ở một số địa phương vùng ven biển Việt Nam	26

2.2.3	Một số bài học kinh nghiệm rút ra từ kinh nghiệm của một số nước trên thế giới và một số vùng ven biển Việt Nam	35
2.2.4	Các công trình nghiên cứu có liên quan đến đề tài	37
PHẦN 3 PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU		43
3.1	Đặc điểm cơ bản của vùng ven biển tỉnh Nam Định	43
3.1.1	Đặc điểm tự nhiên	43
3.1.2	Đặc điểm kinh tế, xã hội	45
3.2	Phương pháp nghiên cứu	46
3.2.1	Khung phân tích	46
3.2.2	Phương pháp tiếp cận	47
3.2.3	Chọn điểm nghiên cứu	48
3.2.3	Phương pháp thu thập thông tin	52
3.2.4	Phương pháp phân tích thông tin	54
3.2.5	Hệ thống các chỉ tiêu nghiên cứu	55
PHẦN 4 KẾT QUẢ VÀ THẢO LUẬN		57
4.1	Thực trạng sự thích ứng với biến đổi khí hậu trong sản xuất nông nghiệp của người dân vùng ven biển Nam Định	57
4.1.1	Các biểu hiện của biến đổi khí hậu ở vùng ven biển tỉnh Nam Định	57
4.1.2	Ảnh hưởng của biến đổi khí hậu đến sản xuất nông nghiệp của người dân vùng ven biển Nam Định	67
4.1.3	Thích ứng với biến đổi khí hậu trong sản xuất nông nghiệp	90
4.1.4	Kết quả và hiệu quả của một số mô hình thích ứng với biến đổi khí hậu trong sản xuất nông nghiệp của người dân vùng ven biển tỉnh Nam Định	104
4.2	Các yếu tố ảnh hưởng đến sự thích ứng với biến đổi khí hậu trong sản xuất nông nghiệp của người dân vùng ven biển tỉnh Nam Định	111
4.2.1	Các yếu tố khách quan	111
4.2.2	Các yếu tố chủ quan	120
4.2.3	Điểm mạnh, điểm yếu, cơ hội, thách thức về sự thích ứng với biến đổi khí hậu trong sản xuất nông nghiệp của người dân vùng ven biển Nam Định	125
4.3	Giải pháp nâng cao sự thích ứng với biến đổi khí hậu trong sản xuất nông nghiệp cho người dân vùng ven biển giai đoạn 2016-2020, tầm nhìn 2030	128
4.3.1	Căn cứ đề xuất các giải pháp	128
4.3.2	Định hướng đề xuất các giải pháp	129

4.3.3	Các giải pháp nâng cao sự thích ứng với biến đổi khí hậu trong sản xuất nông nghiệp của người dân vùng ven biển tỉnh Nam Định	130
PHẦN 5 KẾT LUẬN VÀ KIẾN NGHỊ		149
5.1	Kết luận	149
5.2	Kiến nghị	150
Danh mục các công trình đã công bố		151
Tài liệu tham khảo		152
Phụ lục		159

DANH MỤC CHỮ VIẾT TẮT

ADB	Asian Development Bank (<i>Ngân hàng phát triển châu Á</i>)
BĐKH	Biến đổi khí hậu
BVTV	Bảo vệ thực vật
ĐBSH	Đồng bằng sông Hồng
ĐBSCL	Đồng bằng sông Cửu Long
GDP	Gross Domestic Product (<i>Tổng sản phẩm quốc nội</i>)
GTGT	Giá trị gia tăng
IPCC	Intergovernmental Panel on Climate Change (<i>Liên chính phủ về Biến đổi khí hậu</i>)
NN&PTNT	Nông nghiệp và phát triển nông thôn
TN&MT	Tài nguyên và môi trường
NTTS	Nuôi trồng thủy sản
PRA	Participatory Rural Appraisal (<i>Đánh giá nông thôn có sự tham gia</i>)
RRA	Rapid Rural Appraisal (<i>Đánh giá nhanh nông thôn</i>)
SXNN	Sản xuất nông nghiệp
TN&MT	Tài nguyên và Môi trường
USA	United States of America (<i>nước Mỹ</i>)
USAID	United States Agency for International Development (<i>Cơ quan Phát triển Quốc tế Hoa Kỳ</i>)

DANH MỤC BẢNG

TT	Tên bảng	Trang
3.1	Tăng trưởng kinh tế vùng ven biển tỉnh Nam Định giai đoạn 2000 - 2014	45
3.2	Diện tích, dân số, mật độ dân số ở các xã ven biển tỉnh Nam Định năm 2015	48
3.3	Phân bố mẫu điều tra theo điểm nghiên cứu	50
3.4	Hộ gia đình phân theo ngành sản xuất chính của hộ ở 3 huyện ven biển tỉnh Nam Định (2012)	51
3.5	Số hộ gia đình được điều tra ở 3 huyện ven biển tỉnh Nam Định	51
3.6	Mô hình ma trận SWOT	55
4.1	Tình hình thời tiết, khí hậu vùng ven biển tỉnh Nam Định giai đoạn 1990-2015	58
4.2	Nhận thức của người dân về diễn biến thời tiết, khí hậu vùng ven biển tỉnh Nam Định trong những năm gần đây	64
4.3	Biến động các biểu hiện của biến đổi khí hậu	66
4.4	Xếp hạng các biểu hiện chủ yếu của biến đổi khí hậu	66
4.5	Biến động diện tích, năng suất một số cây trồng chính của vùng ven biển tỉnh Nam Định giai đoạn 2003-2015	68
4.6	Đánh giá ảnh hưởng của biến đổi khí hậu đến sản xuất ngành trồng trọt của nhóm hộ phân chia theo thu nhập	69
4.7	Đánh giá ảnh hưởng của biến đổi khí hậu đến sản xuất ngành trồng trọt của nhóm hộ phân chia theo quy mô	70
4.8	Biến động về số lượng vật nuôi của vùng ven biển Nam Định giai đoạn 2012 – 2015	72
4.9	Đánh giá ảnh hưởng của biến đổi khí hậu đến chăn nuôi	72
4.10	Biến động diện tích, sản lượng nuôi trồng thủy sản vùng ven biển tỉnh Nam Định giai đoạn 2010 - 2014	74
4.11	Đánh giá ảnh hưởng của biến đổi khí hậu đến nuôi trồng thủy sản nước ngọt của nhóm hộ phân chia theo thu nhập	75
4.12	Đánh giá ảnh hưởng của biến đổi khí hậu đến nuôi trồng thủy sản nước ngọt của nhóm hộ phân chia theo quy mô	77
4.13	Đánh giá ảnh hưởng của biến đổi khí hậu đến nuôi trồng thủy sản nước mặn, lợ của nhóm hộ phân chia theo thu nhập	77

4.14	Đánh giá ảnh hưởng của biến đổi khí hậu đến nuôi trồng thủy sản nước mặn, lợ của nhóm hộ phân chia theo quy mô	78
4.15	Tình hình sản xuất muối của vùng ven biển tỉnh Nam Định giai đoạn 2008 – 2015	80
4.16	Đánh giá ảnh hưởng của biến đổi khí hậu đến diêm nghiệp	81
4.17	Ảnh hưởng của biến đổi khí hậu đến sản xuất ngành lâm nghiệp	85
4.18	Các đối tượng dễ bị tổn thương do tác động của biến đổi khí hậu	86
4.19	Tổng thiệt hại do bão, lụt, mưa lũ gây ra giai đoạn 1989 – 2015	87
4.20	Tổng hợp đánh giá của người dân về ảnh hưởng của biến đổi khí hậu đến sản xuất nông nghiệp	88
4.21	Các biện pháp thích ứng trong trồng trọt ở vùng ven biển tỉnh Nam Định	91
4.22	Các biện pháp thích ứng trong chăn nuôi ở vùng ven biển tỉnh Nam Định	91
4.23	Các biện pháp thích ứng trong nuôi trồng thủy sản nước ngọt ở vùng ven biển Nam Định	95
4.24	Các biện pháp thích ứng trong nuôi trồng thủy sản nước mặn lợ ở vùng ven biển Nam Định	95
4.25	Kết quả và hiệu quả của một số biện pháp thích ứng thuộc Mô hình 1	105
4.26	Kết quả và hiệu quả của một số biện pháp thích ứng thuộc Mô hình 2	107
4.27	Kết quả và hiệu quả của một số biện pháp thích ứng thuộc Mô hình 3	109
4.28	Kết quả và hiệu quả của một số biện pháp thích ứng thuộc Mô hình 4	110
4.29	Phân tích điểm mạnh, điểm yếu, cơ hội và thách thức về sự thích ứng với BĐKH trong SXNN của người dân vùng ven biển Nam Định	126